

УДК 1(314/316)+141.7:330.1

СУСПІЛЬСТВО ЗНАТЬ ЯК ЦІННІСНО-СМИСЛОВИЙ ГОРИЗОНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Олександр Найдюнов

*Університет сучасних знань,
Київський інститут,
кафедра соціально-гуманітарних та природничих наук
вул. Велика Васильківська, 57/3, 03150, м. Київ, Україна*

Доведено, що суспільство знань не може слугувати ціннісно-смысловим горизонтом чи моделлю осучаснення суспільства через неможливість його філософської концептуалізації. Однак це поняття має евристичний потенціал як певний «зріз» суспільства інформаційної доби. Цей потенціал вбачається в привнесенні в життя людини більш широкого переліку знань, ніж було в попередні індустриальні часи, з обов'язковою умовою: на основі високорозвиненої національної культури.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, працівник знань, інновація, інтелект.

Багатою людей сьогодні хвилює питання особливостей суспільства, в якому вони живуть або яке варто творити, щоб потім в ньому жити. Дослідники різних галузей наукового знання намагаються дати переконливу відповідь на це питання. Для того, щоб краще розібратися в наявних соціальних реаліях і зорієнтувати зацікавлених у найбільш соціально-конструктивному напрямі руху суспільства, висувують різні припущення та концепції. Однією з найвпливовіших концепцій природи сучасного суспільства є теорія суспільства знань, яка має декілька вимірів: соціологічний, економічний, політологічний тощо. Філософський вимір – рефлексія природи суспільства знань – є однією з найважливіших тому, що дозволяє з'ясувати її смысловий аспект.

До теоретиків-засновників соціально-філософської концепції суспільства знань належить відомий вітчизняний науковець В. Вернадський із його концепцією «ноосфери». Теоретичні основи «економіки знань» у своїй книзі «Виробництво і розповсюдження знань у США» (1962 р.) розробив австро-американський економіст Ф. Махлуп (нім. Fritz Machlup). Він також увів поняття «індустрія знань» (knowledge industry), що містить п'ять секторів інформаційної діяльності в суспільстві: інформаційні технології й інформаційні послуги, освіту, наукові дослідження і розроблення, засоби масової інформації. Інший відомий американський дослідник П. Друкер (нім. Peter Ferdinand Drucker) є автором поняття «інформаційний робітник», хоча з англійської цей термін – “knowledge worker” – можна перекласти і як «працівник знань».

Серед українських науковців, які досліджували проблему суспільства знань, варто зазначити таких, як: Н. Балабанова, І. Арістова, Г. Брахман, Л. Броннікова, М. Дебич, О. Гомілко, Д. Дзвінчук, М. Згуровський, О. Зубчик, О. Косенко, С. Курбатов, В. Кремень, В. Кушереть, М. Соколик, О. Полотай, М. Карпенко, Є. Цимбаленко, В. Огнев'юк, О. Касаткіна, О. Маруховський, С. Бублик, Д. Ромін, С. Пролеєв, Е. Прушківська, Л. Рижко, С. Терепищій, С. Гальчинський, В. Геєць, В. Семиноженко, А. Чухно, С. Тульчинська й інші. Однак, незважаючи на солідний доробок у цій царині, рівень філософського осмислення суспільства знань як ціннісно-смысового горизонту модернізації суспільства задовольнити остаточно нас не може.

Метою статті є обґрунтування того, що сьогодні суспільство знань не може виступати ціннісно-смысловим горизонтом осучаснення суспільства через неможливість його коректної філософської інтерпретації. Однак воно має певний евристичний потенціал не тільки в контексті спроби термінологічного уточнення поняття (етапу) інформаційного суспільства, але як самостійне утворення. Цей потенціал вбачається в привнесенні в життя людини більш широкого переліку знань, ніж було в попередні індустріальні часи, з обов'язковою умовою: на основі високорозвиненої національної культури.

У найпершому наближенні суспільство знань – уявний соціально-філософський конструкт, створений для того, щоб осмислити роль і значення знань та інформації на сучасному етапі розвитку суспільства і як можливу модель його осучаснення.

Філософський дискурс суспільства знань, починаючи з кінця минулого століття, тривав у контексті конкретизації терміна та визначення суті постіндустріального суспільства як суспільства, за словами Е. Тофлера, третьої хвилі. З погляду Ю. Князева, для позначення постіндустріального суспільства «більше підходить термін «науково-інноваційне»» [1, с. 144], оскільки людство перебуває в умовах перманентної та безупинної технологічної революції.

Зазначену позицію поділяє українська дослідниця Н. Балабанова: «Суспільство знань та інновацій – нова форма існування і функціонування знання» [2, с. 20]. Термін «інновація» належить видатному соціологу Й. Шумпетеру (нім. Joseph Alois Schumpeter), який на початку ХХ ст. пов'язав його зміст з активним впровадженням чогось суттєво нового в економічній діяльності [3]. Визначення цього терміна законодавчо закріплено Законом України «Про інноваційну діяльність»: «інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [4]. В Україні на державному рівні сам концепт суспільства знань розглядається як інновація суспільно-економічного розвитку та напрям осучаснення.

Про суспільство знань як наукову модель модернізації українського суспільства йдеться в постанові Верховної ради України від 3 липня 2014 р. П. 7 директивно вимагає «організувати та забезпечити розробку наукових і прикладних засад трансформації інформаційного суспільства в суспільство знань як інноваційну основу подальшого суспільно-економічного розвитку України» [5]. Однак для того, щоб осучаснювати суспільство, потрібна раціонально витлумачена, а не на віру прийнята модель, і, головне, смисл цього задуму, тобто ясний і зрозумілий її філософський зміст. Отже, спрямованість соціального розвитку повинна спиратися на поняття, яке має чітке філософське прояснення, а не на термін із порожнім чи недостатньо філософськи відрефлексованим змістом.

Дійсно, логічним є постулат про головну рису суспільства знань – його економіка значною мірою залежить від знань. Очевидним є те, що наука стає безпосередньою виробничою силою, а знання – чи не найголовнішим ресурсом розвитку людства. Незважаючи на це, поняття «суспільство знань», «економіка знань» викликають палкі дискусії фахівців, які намагаються встановити їхнє змістовне наповнення і час виникнення. Однак, чи існують критерії, завдяки яким можна вести мову про новий етап у розвитку суспільства інформаційної ери? За найпростіший критерій суспільства знань аналітик Копенгагенського інституту майбутніх досліджень Дж.П. Палудан (J.P. Paludan) пропонує взяти ціну одиниці ваги щодо товару, який експортується: що вона вища, то більшим обсягом знань наповнений цей товар [6, с. 175]. Критерій важливий, однак перебуває за межами прояснення філософської природи суспільства знань.

Філософські інтерпретації поняття «суспільство знань» досить строкаті. А. Таньшина дає таке його визначення: ««Суспільство знань» буде об'єднанням осіб, які не лише одержали вищу освіту ще до виходу на ринок праці, а й здобули професію та вміння безперервно навчатися і самовдосконалюватися під час виконання фахових функцій, використовуючи всі засоби пошуку та використання інформації» [7, с. 44].

Одне з найбільш вагомих визначень суспільства знань, знову ж таки в контексті вищої освіти, сформулювала О. Лазоренко, яке нею визначається «як форма «мережевого» суспільства, в якому: його актори здатні створювати й інтегрувати нові знання; інформація, знання та інші інтелектуальні ресурси дозволяють суспільству вживати ефективних дій та знаходяться у вільному доступі; джерелом розвитку якого є власна багатоманітність та власні здібності; ключовими характеристиками є навчання впродовж життя, розвиток всього різноманіття знань як цінності, дотримання принципу рівних можливостей та універсального доступу усіх до знань та інформації» [8].

Основними поняттями, якими описують ціннісно-сміслові горизонти суспільства знань, є: економіка знань, інтелектуальний капітал, когнітаріат.

Одне з найбільш розширених тлумачень економіки знань пропонує С. Тульчинська, яка зазначає, що його «можна визначити, як такий тип організації суспільства, де визначальним чинником стає інтелектуальний потенціал суспільства, джерелом зростання – сукупність спеціалізованих (наукових) та повсякденних знань, які наявні у свідомості людей і матеріалізуються у технологічних та інформаційних засобах виробництва; поряд із природними ресурсами, капіталом і працею домінуючим фактором стають процеси формування, генерації, освоєння знань, у результаті чого зростатиме частка доданої вартості в складі виробленої продукції регіональних суб'єктів господарювання за рахунок інтелектуальної складової» [9].

Інтелектуальний капітал суспільства це, мабуть, одне з перехідних понять, оскільки капітал має вимір. В яких одиницях вимірювати знання, які його розміри? Як порівняти кількість інтелектуального капіталу країн і хто найбагатший? Існують індикатори суспільства знань, але що стосується конкретики, то тут більше питань, ніж відповідей. Можна полічити кількість книг чи кількість патентів, але чи дасть це уявлення про інтелектуальне багатство чи бідність народу? В індустріальному суспільстві його основу становили працівники, які були задіяні у сфері промислового виробництва. Їх важливою частиною була група, яку назвали пролетаріатом – робітники, які працювали на заводах по найму, будучи по суті додатком машини. Пролетаріат для суспільства був цінним як робоча сила, своєю здатністю працювати, виконувати фізичну працю. У постіндустріальному суспільстві внаслідок суспільних трансформацій на перші ролі висуваються працівники розумової праці, яких Д. Белл, за аналогією із пролетаріатом, назвав когнітаріатом.

Теоретична доцільність вживання терміна «суспільство знань», не кажучи про його потенційну спроможність бути орієнтиром суспільного розвитку та застосованим практично, піддається гострій критиці з боку досить значної кількості науковців. Незважаючи на численні спроби доведення потреби в суспільстві знань як моделі соціального розвитку, ціннісно-сміслові його наповнення викликає гострі заперечення. Російський вчений О. Петруня так інтерпретує поняття «суспільство знань»: «По-перше, концепція суспільства знань пов'язана із традиціями сучасної софістики, яка спритно підміняє поняття інформації поняттям знання. По-друге, побудова суспільства знань являє собою один із глобалізаційних проєктів, який здійснюється в інтересах глобальних компаній як ініціаторів і головних суб'єктів глобалізації. По-третє, проєкт суспільства знань потрібно розглядати як інформаційно-кібернетичну методологію перетворення людини на один зі специфічних

видів ресурсів. На думку автора, здійснення цієї стратегії приведе в умовах небувалого науково-технічного розквіту до антропологічної катастрофи вже через декілька поколінь» [10, с. 115–116].

Деякі дослідники також звертають увагу на те, що суспільство знань має парадокси й ціннісно-сміслові перешкоди, які змушують сумніватися в його позитивній філософській рефлексії. Так, В. Ковальов говорить про парадокс дефіциту знань у знаннєвому суспільстві [11], а С. Пролєєв пише про те, що для людини пізнання втрачає свій провідний спосіб її буття в ньому: «Горизонт очікувань згортається у зв'язку із кризою людини-творця та модерного універсалізму. Певною мірою можна навіть стверджувати, що зникає світ як універсальний горизонт. Внаслідок цього з'являється парадокс: переважаючим способом опанування реаліями «суспільства знань» та провідним способом перебування й успішності в ньому все більшою мірою стає не пізнання, а риторика. Поруч з інформатизацією соціальної дійсності стоїть риторизація способу життєдіяльності. У цьому полягає фундаментальний перетворювальний ефект самовизначення особистості в умовах «суспільства знань». Особистість перетворюється на сингулярність, а способом її конститування стає залучення до інформаційних мереж. Її головною культурною якістю стає мобільність» [12, с. 22].

С. Терепищій взагалі вважає, що існує декілька ґрунтовних причин, які унеможливають побудову суспільства знань у наш час, а саме: «Епістеміологічна. Економічна. Консьюмерна. Антропологічна» [13, с. 195]. Як тут не згадати фразу, яку висловив у теоретичному запалі німецький вчений Х.-Д. Кюблер щодо назви «суспільство знань», яка «в жодному разі ще не підтверджена з аналітичного та теоретичного погляду. Дотепер цей термін залишається порожньою формулою, щонайменше утопічною візією» [14, с. 220]. Та мабуть більш виваженою є позиція білоруського дослідника М. Шамардіна, який зазначає: «Сьогодні концепт «суспільство знань» не отримав свого чіткого визначення в сучасній соціально-гуманітарній науці і філософії» [15].

Ми поділяємо погляди тих філософів, які ціннісно-смісловим горизонтом для людини вважають її прагнення до божественних зразків. Одне з найбільш вдалих формулювань щодо зазначеного належить українському науковцю О. Гомілко: «Суспільство знань – це не стільки посилення ролі знань та збільшення їх кількості, скільки їхня трансформація та переформатування. Якщо трансформація стосується змісту знань, то переформатування – їх інституційного закріплення <...> ідея людини виражає прагнення до божественних зразків, для яких спонтанність та раціональність не є взаємовиключним, а зумовлюють одна одну. Тоді не лише когнітивні, але й тілесні властивості людини набувають ознак розумності. У суспільстві знань людина має обґрунтувати своє домагання титулу розумної істоти» [16, с. 27]. Щоб цього досягти, потрібно соціально визнати більш широку сферу знань, які за типом раціональності протилежні класичній науці, підняти планку культурного рівня нації, оптимізувати процеси інтелектуалізації та інформатизації суспільства [17].

Один із вищезгаданих парадоксів про дефіцит знань у сучасному суспільстві говорить про кричущий факт нестачі знань про людину. Позитивізм звів ідею науки до науки про факти, а не про людину, яка опинилася фактично за межами наукового пошуку. Знанню про людину майже цілковито присвячені езотеричні знання [18], для соціального визнання яких потрібні серйозні світоглядні зміни в суспільній свідомості. Наукознавча проблематика від включення езотеричних знань до корпусу наукових збільшить кількість точок свого росту і, найголовніше, почне нарешті відповідати на важливі для людини питання, що зазначав ще Е. Гусерль у своїй праці «Криза європейських наук і трансцендентальна феноменологія»: «Наука, яка розуміється тільки як емпірична наука, формує лише виключно

емпірично орієнтованих людей. Наука <...> нічого не може сказати нам про наші життєві потреби. Вона в принципі виключає питання, найбільш актуальні для людини, яка кинута на сваволлю долі в наш злощасний час доленосних перетворень, а саме питання про смисл чи безглуздість людського існування» [19, с. 194]. Не тільки езотеричні знання намагаються виштовхати на перефрмію суспільного життя, у сучасному гуманітарному дискурсі це намагаються зробити також і з філософією. Про це свідчить стаття Р. Рорті «Від релігії через філософію до літератури: шлях західних інтелектуалів» [20]. Політизована софістика намагається приміряти на себе мантию мудрості! «У тій формі, в якій демократія практикується сьогодні, велика частина відповідальності громадянина делегується професійним політикам, які навмисно (або не приховуючи характер своїх рішень) надають громадянам поверхневу або оманливу риторіку, якщо не безпосередньо брехню», – переконаний грецький філософ Панос Еліопулос [21, с. 8] тому, що політизована софістика це ніщо інше як доведення будь-чого (інколи цинічно, брехливо і маніпулятивно) без огляду на те, чи *добре* це для людей, народу загалом.

Зміна методологічних підходів до дослідження езотеричних знань, основу яких становлять першокниги людства, підключення до вирішення цих питань філософів, істориків, психологів і соціологів дозволить уникнути формування «емпірично орієнтованих людей». На переконання В. Кушерця, «наука повинна сьогодні допомагати в управлінні людським розумом і почуттями, сприяти тому, аби кожна людина усвідомлювала свою духовну сутність і творила добро» [22, с. 17]. Лише завдяки цьому люди зможуть розібратися в ціннісно-смыслових горизонтах, які відкривають для суспільства шляхи розвитку, а не морального й інтелектуального виродження. С. Терпищій згадує російського дослідника О. Зінов'єва, який «вважає, що технологізація та фальсифікація знань у сучасному, насамперед західному, світі призвела до втрати так званого «чинника розуміння» – особливої здатності розвинутого інтелекту бачити сенс загальної картини знань, їх необхідності та головної цінності» [13, с. 195]. До залучення всіх типів знань до наукового обігу закликає також Л. Рижко: «Статус наукових знань у сучасному світі досить високий, проте і проблеми сучасного світу не є тривіальними, вони не можуть бути розв'язані без залучення всього досвіду людства, всіх типів знань» [23, с. 230].

Отже, розширення переліку соціального визнаних знань, серед яких чільне місце посідають езотеричні, дозволяє подолати катастрофічну девальвацію смислів сучасного суспільства.

Прикладів знецінення сенсу чи просто явищ, або соціально-політичних процесів без будь-якого сенсу в українських реаліях більш ніж достатньо. Зокрема, відбулася девальвація присудження наукових ступенів. Доктором політологічних, юридичних, філософських, соціологічних і т. п. наук може стати пошукач, який: 1) не має базової фахової освіти; 2) не є кандидатом наук із цього профілю (якщо кандидат наук не має базової профільної освіти, то він складає з фаху додатковий кандидатських екзамен, що робить його повноцінним спеціалістом в обраній галузі науки); 3) ніколи не викладав у вищій профільній дисципліні. Таких докторів наук вже десятки. Будучи формально оформленими докторами, вони по факту є дипломованими профанами, які вчать і вказують як студентам, так і тим, хто має нижче вчене звання, але є справжнім фахівцем. І чому ж можуть навчити такі «вчені»? Як, використовуючи гроші, державну чи партійну посаду тощо, дістати документ, який дозволяє отримувати позитивну ренту де-небудь в університеті? Ці псевдовчені вже гуртуються в спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій для того, щоб запустити процес самовідтворення подібних собі, повернути затрати, які вони понесли під час власного захисту. То про яку науку може йтися? Лише про знецінення наукової діяльності до баналь-

ного заробляння коштів на подібних собі чи справжніх науковцях. Чому б не розділити в навчальних закладах оплату викладацької та наукової діяльності? Не платити за «хлібну картку» – диплом про вчену ступінь, а платити за кожну статтю, монографію тощо? Щоб не було ситуації, коли науковець, захистившись, десятками років майже нічого, крім тез, не друкує. Спеціалізовані вчені ради по захисту дисертацій теж віджили своє. Достатньо трьох рецензій на роботу здобувача, щоб винести рішення. Звичайно, тут потрібна сукупність заходів, метою яких є унеможливлення ситуації, коли людина, яку ніхто не знав у науковому світі десятки років, зненацька з'являється в ньому в найвищих його регаліях.

У почесних званнях «Заслужений працівник освіти України», «Народний вчитель України», «Заслужений діяч науки і техніки України» тощо¹ приблизно такий самий сенс, як і в ученому ступені – бути основною чи додатковою хлібною картою її тримача, тільки тут ще відсутні раціональні критерії присудження, тобто цілковита імітація сенсу, **симулякр**. Потрібно від почесних звань чимскоріш відмовитися тому, що такі нагороди підривають не тільки авторитет держави, а й ведуть до смислового спустошення і розфокусування ціннісно-смилових горизонтів народу.

Національна культура є цілісною, тонко реагуючою системою. Формами її втілення є і знання, і техніка, й інформаційні ресурси, які завжди з нею узгоджуються. Усе це, по суті, елементи культури, які проросли серед панівних у ній цінностей і смислів. Тому знання і наука можуть повноцінно функціонувати тільки за високого рівня розвитку національної культури, яка прагне до «божественних зразків». Слушно у зв'язку із цим твердить В. Кушерець: «Епоха, коли знання у вигляді інформаційного ресурсу стає основним фактором соціальних перетворень, – така епоха повинна характеризуватися певним культурним рівнем нації» [24, с. 199]. В умовах глобалізації та в інформаційну добу світ все більше і більше поділяється на країни, які виробляють власні ціннісно-смилові горизонти і слідує їм, та країни, які переважно споживають чужі цінності та живуть чужими смислами. Це як в індустріальному суспільстві жити і намагатися конкурувати з іншими народами без власної розвиненої промисловості. Україна стала територією поширення і споживання зовнішніх цінностей, смислів і товарів. Внаслідок чого надра і земля українського народу стали джерелом заможності інших народів, а він сам – джерелом дешевої робочої сили для них і українських фінансово-промислових груп. Постійне зниження рівня життя українців відбувається на фоні смислового абсурду: за збільшення кількості грошей на душу населення спостерігаємо погіршення життя працюючих (чисельність українців стабільно зменшується, а розміри державного бюджету постійно збільшуються). Цей приклад – один із найкращих критеріїв, тому що втрати в ціннісно-смиловій сфері ведуть до втрат не тільки у сфері економіки, а й на полях воєн.

На глибокий прямий зв'язок між рівнем життя людей і ціннісно-смиловим самозабезпеченням вказує В. Врублевський: «Забезпечення виробництва змістів забезпечує і розвиток виробництва, бо товари прямують за змістами в напрямі їх розповсюдження. Тільки «цивілізаційні центри» здатні забезпечити своїм громадянам високий рівень якості життя, розвитку інфраструктури, освіти, науки» [25, с. 71]. «Цивілізаційний центр» – це місце, де на основі національної культури продукуються сенси і шліфуються цінності, вони слугують горизонтом розвитку і для інших народів.

Отже, сьогодні суспільство знань не може слугувати прообразом бажаного майбутнього суспільства через неможливість його філософської концептуалізації. Однак

¹ Про почесні звання України: Указ Президента України від 5 липня 2016 р. № 476/2001. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/476/2001>.

воно має евристичний потенціал не тільки в контексті спроби конкретизації природи інформаційного суспільства, але як самостійне утворення, своїм основним сенсом існування має привнесення в життя людини більш широкого переліку знань, ніж у попередні індустріальні часи.

Суспільство знань, з філософського погляду, є одним із технократичних проєктів, які спрямовані на пошук нового джерела багатства і влади. Цей концепт вбачає новий напрям експлуатації людини – інтелектуальний. Якщо в сільськогосподарському суспільстві об'єктом експлуатації була фізична сила людини, яку використовували для обробітки землі, в індустріальному суспільстві таким об'єктом є фізична сила й інтелектуальні здібності робітників, інженерів і науковців, у постіндустріальному суспільстві – інтелектуальні здібності людини. Об'єктом привласнення в сільськогосподарському суспільстві була земля, в індустріальному суспільстві – надра землі, у постіндустріальному – університети та наукові установи, а точніше, результати, плоди наукової творчості вчених – патенти, винаходи тощо. Саме на цю сферу потрібно звернути увагу для того, щоб оцінити, наскільки вільно розпоряджається творець знань результатом своїх наукових досягнень.

Чи не перебільшують часом адепти терміна «суспільства знань» його значення, чи не намагаються вони відвести увагу, проголошуючи, небезпідставно, що знання є найвищою цінністю цього суспільства, від інших, не менш важливих цінностей і сенсів? Адже це певний рецидив епохи Просвітництва, коли наївна віра в силу людського розуму і знань цілком засліпила суспільство і породила очікування, що нарешті всі нагальні питання будуть успішно вирішені, і вирішені без допомоги чи опори на Вищий розум.

Суспільство знань – уявний соціально-філософський конструкт, створений для того, щоб осмислити роль і значення знань на сучасному етапі розвитку суспільства. Він придатний для того, щоб його використовувати як певний зріз, характеристику суспільства. У цьому напрямі бажано проводити подальші дослідження.

Список використаної літератури

1. Князев Ю. Как определить современное общество: постиндустриальное, информационное, общество знаний, научно-инновационное? – Общество и экономика. – 2006. – № 10. – С. 131–155.
2. Балабанова Н. Суспільство знань та інновацій: шлях до майбутнього України. – К.: Арістей, 2005. – 104 с.
3. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу; пер. з англ. Василя Старка. Вид. 2-ге, допов. – Київ: Києво-Могилянська академія, 2014. – 243 с.
4. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. № 40–IV (Редакція від 5 грудня 2012 р.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
5. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні»: постанова Верховної Ради України від 3 липня 2014 р. № 1565–VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1565-18>
6. Paludan J. P. Companies in the knowledge society. Субботин А. Концепции общества знаний и участие европейских ТНК в его создании. Европа: переход к обществу знаний. Актуальные проблемы Европы = Urgent problems of Europe: сборник научных трудов. Ин-т научной информации по общественным наукам РАН. – Москва, 2000. – № 2: Европа: переход к обществу знаний? – 2007. – С. 170–182. (Европа: 21 век).
7. Танышина А. Перехід до «суспільства знань» і підготовка науковців найвищої компетентності. – Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис. – Київ, 2004. – № 2. – С. 43–46.

8. Лазоренко О. Концепції-суспільства знання як траєкторія модернізації вищої освіти в Україні. URL: <http://www.edu-trends.info/wp-content/uploads/2015/12/Lazorenko.pdf>.
9. Тульчинська С. Наукові підходи до визначення вектора розвитку постіндустріального суспільства. – Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2014. URL: <http://economy.kpi.ua/gu/node/815>.
10. Петруня О. Философско-методологические предпосылки создания общества знаний в Европе. Европа: переход к обществу знаний Актуальные проблемы Европы = Urgent problems of Europe: сборник научных трудов. Ин-т научной информации по общественным наукам РАН. – Москва, 2000. – № 2: Европа: переход к обществу знаний? – 2007. – С. 115–127.
11. Ковалев В. Дефицит знаний в современном информационном обществе. – Alma mater. Вестник высшей школы. – 2013. – № 9. – С. 18–23.
12. Пролесев С. «Суспільство знань» як антропологічна ситуація. – Філософія освіти. – 2014. – № 1(14). – С. 7–24.
13. Терепищій С. Критика концепції «суспільства знань» в контексті проблем інформаційної епохи. Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць: історичні науки, філософські науки, політичні науки. Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова; ВГО Українська акад. наук. – Київ, 2015. – Вип. 97 (№ 6). – С. 192–196.
14. Кюблер Х.-Д. Міфи про суспільство знань; пер. з нім. Ю. Уварова. – К.: Вид. дім Дмитра Бураго, 2010. – 262 с.
15. Шамардин Н. «Общество знаний»: философско-методологическая критика понятия. – Научные ведомости БелГУ. Серия: Философия. Социология. Право. – 2015. – № 14(211). URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/obschestvo-znaniy-filosofsko-metodologicheskaya-kritika-ponyatiya>.
16. Гомілко О. Суспільство знань як виклик раціональності. – Філософія освіти. – 2015. – № 1(16). – С. 26–38.
17. Найдьонов О. Рух до суспільств знання як рух до інтелектуалізації й інформатизації суспільства. Читання пам'яті Івана Бойченка – 2017. Людина. Історія. Господарство: Всеукр. круглий стіл (27 жовтня 2017 р.): матеріали доповідей та виступів / за ред. А. Конверського та ін. – Київ: Знання України, 2017. – С. 55–58.
18. Naidonov O. Esoteric knowledge – a major stocks of information society. Social and Human Sciences. – Polish-Ukrainian scientific journal. – 2016. – № 02(10). URL: http://sp-sciences.io.ua/s2445407/naidonov_oleksandr_2016_esoteric_knowledge_a_major_stocks_of_information_society_social_and_human_sciences_polish-ukrainian_scientific_journal_02_10_.
19. Философия науки: общие проблемы познания. Методология естественных и гуманитарных наук: хрестоматия: учеб. пособие для гуманитарных и негуманит. направлений и спец. вузов / А. Аверюшкин, З. Александрова, В. Башкалова, Л. Боброва, А. Боев и др.; Московский госуд. педагог. ун-т; кафедра философии; отв. ред.-сост. Л. Микешина. – Москва: Прогресс-Традиция; Московский психолого-социальный ин-т; Флинта, 2005. – 992 с.
20. Рорти Р. От религии через философию к литературе: путь западных интеллектуалов. Вопросы философии. 2003. № 3. С. 30–41.
21. Еліопулос П. Управління знаннями в сучасних демократіях і проблема істини. – Філософія освіти. – 2016. – № 2(19). – С. 6–14.
22. Кушерець В. Знання і духовність (адаптація наукової діяльності в контексті національної ідеї України). – Трибуна. – 2002. – № 11–12. – С. 14–17.

23. Рижко Л. Суспільство знань: нові можливості та нові проблеми. Totallogy – XXI. Постнекласичні дослідження / Центр гуманітарної освіти НАН України, Лабораторія постнекласичних методологій. – Київ, 2009. – Вип. 22. – С. 225–237.
24. Кушерець В. Знання як стратегічний ресурс суспільних трансформацій. – К.: Знання України, 2002. – 248 с.
25. Врублевський В., Хорошковський В. Нова Україна: виклики XXI ст. Українське суспільство на порозі третього тисячоліття: кол. монографія / за ред. М. Шульги. – К.: Ін-т соціології НАН України, 1999. – С. 70–85.

KNOWLEDGE SOCIETY AS AN AXIOLOGICAL HORIZON OF THE SOCIETY MODERNIZATION

Oleksandr Naydonov

*Kyiv Institute of Modern Knowledge University,
Department of Humanities and Social Studies and Natural Science
Velyka Vasylkivska str., 57/3, 03150, Kyiv, Ukraine*

As of today the knowledge society cannot serve as a prototype of a desired future society due to impossibility of its philosophical conceptualization. However, it embraces a certain heuristic potential not only in the context of effort of information-oriented society nature specification but also as a self-contained formation. The main sense of its existence is introduction of the broader list of knowledge in a man's life comparing to the one existed in previous industrial times.

Key words: intellectual capital, knowledge worker, innovation, intelligence.